herpy

AGAMY

Sahara Mastigure

Uromastyx geyri

Uromastyx geyri to niewielki, smukły kolczastogon z obszarów skalistych gór Ahaggar i Aïr w środkowej Saharze. Samiec jest cynobrowoczerwony, pomarańczowy lub jaskrawożółty, samica bledsza. Dorasta do około 36 cm, jest niemal wyłącznie roślinożerny i zakopuje się w głębokim podłożu. Wymaga dużego, ciepłego i suchego terrarium z silnym UVB i jest raczej zwierzęciem do obserwowania niż do brania na ręce.

Rodzina: Agamidae Dawna nazwa: *Uromastix geyri; Uromastyx temporalis*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**30-36 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**15-25 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Skalny, naziemny i kopiący nory**
Środowisko	**Pustynia i tereny skaliste**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**120 × 60 × 60 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**28-35 °C**
Miejsce wygrzewania	**45-55 °C**
Temperatura w nocy	**20-22 °C**
Wilgotność	**20-40%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Niezbędne** Strefa Fergusona 3
Zimowanie	**14-16 °C** 10-13 tygodni
Pokarm	**Rośliny**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub w parach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Wielkość zniesienia	**8-22 jaj**
Zniesienia w roku	**1**
Inkubacja	**91-96 dni** przy 30,5 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
Załącznik unijny	**Załącznik B**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Uromastyx geyri jest jak na swój rodzaj stosunkowo małym i smukłym kolczastogonem, ale podobnie jak pozostałe gatunki ma zwarte ciało, krótkie nogi i szeroki, płaski ogon pokryty pierścieniami spiczastych łusek. Największa znana długość całkowita wynosi około 36 cm, z czego ogon stanowi niecałą połowę, a średnia to około 34 cm. Dorosłe osobniki ważą około 200-250 g.

Gatunek należy do najbardziej barwnych w rodzaju. Samce są albo cynobrowoczerwone do pomarańczowych, albo jaskrawożółte z ciemnobrązowymi zawijasami, dlatego w handlu rozróżnia się formę "czerwoną" i "żółtą"; różnica dotyczy wyłącznie ubarwienia. U samca barwa i rysunek grzbietu przechodzą na brzuch. Samica jest bledsza, bardziej piaskowa, z jasnopomarańczowym rysunkiem na grzbiecie i jasnym, jednolitym brzuchem. Barwy stają się intensywniejsze, gdy zwierzę jest rozgrzane.

Gatunek został opisany w 1922 roku, a jego nazwa upamiętnia niemieckiego ornitologa Hansa Geyra von Schweppenburga, który przywiózł pierwsze osobniki do Europy. Przez długi czas był traktowany jako podgatunek *Uromastyx acanthinura*, ale od 2001 roku uznaje się go za odrębny gatunek. Status nazwy *Uromastyx temporalis* pozostaje niewyjaśniony.

Zwierzęta są spokojne, aktywne w dzień i osiadłe. Rzadko stają się naprawdę oswojone i najlepiej sprawdzają się jako zwierzęta do obserwowania, a nie do brania na ręce. Sama hodowla jest stosunkowo prosta, gdy temperatura, UVB i dieta są właściwe, a gatunek należy do kolczastogonów najczęściej spotykanych w handlu. W niewoli rozmnaża się tylko rzadko.

Czytaj więcej: Światło i UVB

Występowanie i środowisko

Uromastyx geyri żyje w środkowej Saharze: w górach Ahaggar w południowej Algierii, w górach Aïr w północnym Nigrze oraz w północno-wschodnim Mali. Miejsce typowe leży w Ahaggarze.

Gatunek jest związany z obszarami skalistymi na wysokości 500-2.000 m n.p.m. i ma stosunkowo mały, ograniczony zasięg występowania.

> **Naturalny zasięg:** Algieria, Mali i Niger.

ŚRODOWISKO

Uromastyx geyri zamieszkuje pustynię skalistą, gdzie przebywa na skalnych wzniesieniach i kamienistych zboczach centralnych gór Sahary. Gatunek jest naziemny i dzienny, a żywi się niemal wyłącznie roślinami. Jak inne kolczastogony szuka schronienia w szczelinach i jamach między kamieniami, gdzie jest chłodniej i warunki są stabilniejsze niż na powierzchni.

Gatunek nie potrzebuje długiego spoczynku zimowego. Zimą zwierzęta są aktywne przez krótszą część dnia, ale nadal wygrzewają się i jedzą. Jak długo trwa okres chłodny w naturze, nie zostało udokumentowane.

Hodowla

TERRARIUM

Dorosłe zwierzę potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 120 × 60 × 60 cm (długość × szerokość × wysokość), a większe jest lepsze. To więcej, niż oferują typowe terraria szklane, dlatego wybierz terrarium z drewna, PCV lub tworzywa sztucznego ze szklanym frontem. Trzy pełne ściany zapewniają spokój, zwłaszcza świeżo zakupionym zwierzętom.

Zwierzę kopie w podłożu, dlatego musi być ono głębokie: co najmniej 10 cm, najlepiej więcej, drobnego piasku lub piaszczystej ziemi. Mieszanka połowy piasku, 30 % ziemi bez nawozu i 20 % gliny utrzymuje korytarze. Utrzymuj kilka górnych centymetrów w suchości i lekko zwilżaj tylko w głębi. Unikaj piasku wapiennego i kruszonych łupin orzechów włoskich, które mogą powodować zatkanie jelit. Odchody i kwas moczowy usuwaj codziennie, a podłoże wymieniaj całkowicie co 3-4 miesiące. Chore lub zranione zwierzęta przenoś tymczasowo na ręcznik papierowy.

Terrarium powinno otwierać się od frontu i mieć dobrą wentylację, najlepiej z siatkową pokrywą. Miejsce do wygrzewania zbuduj z płaskich kamieni lub piaskowca na różnych wysokościach pod lampą grzewczą, najlepiej jako stos z przerwami, tak aby zwierzę mogło wejść między nie i wybrać sobie temperaturę. Zamocuj kamienie, żeby się nie przewróciły, gdy zwierzę będzie pod nimi kopać. Kilka gałęzi lub korzeni wyżej, ale z dala od miejsca do wygrzewania, daje dodatkową przestrzeń do wspinaczki. Zapewnij co najmniej trzy kryjówki na zwierzę, np. wygięte kawałki kory, rozmieszczone między ciepłą a chłodną stroną. Lampy grzewcze osłoń tak, aby zwierzę nie mogło ich dotknąć. Zasadniczo trzymaj jedno zwierzę w każdym terrarium; para wymaga co najmniej podwójnej powierzchni. Nigdy nie trzymaj razem różnych gatunków *Uromastyx*.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

TEMPERATURA

Miejsce do wygrzewania powinno mieć temperaturę powierzchni 45-50 °C, mierzoną termometrem na podczerwień tuż pod lampą, a najcieplejsze kamienie mogą osiągać nawet 55 °C. W pozostałej części terrarium w dzień panuje 28-35 °C. Ciepło musi pochodzić z góry, np. z halogenu punktowego lub mocnej lampy UVB, która również grzeje, nigdy z maty grzewczej pod podłożem: zwierzę nie odsuwa się w porę od zbyt gorącego podłoża i może się poparzyć. Jeśli w terrarium jest więcej niż jedno zwierzę, musi być kilka oddalonych od siebie miejsc do wygrzewania, żeby zwierzęta nie walczyły o ciepło.

Na noc ogrzewanie się wyłącza, a temperatura może spaść do 20-22 °C. Zwierzę musi przez cały czas mieć możliwość oddalenia się od ciepła.

U. geyri nie potrzebuje długiego, zimnego spoczynku zimowego. Od listopada do stycznia stopniowo obniża się temperaturę nocną do 14-16 °C, podczas gdy dzień pozostaje bez zmian, z 12 godzinami światła i pełnym miejscem do wygrzewania. Zwierzęta są wtedy aktywne krócej, zaczynają się wygrzewać dopiero około południa i jedzą mniej. W lutym temperaturę nocną podnosi się ponownie w ciągu kilku tygodni. Okres chłodny zapewniaj tylko zdrowym, dobrze odżywionym zwierzętom i waż je przed nim i w jego trakcie.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza musi być niska, 20-40 %, mierzona przy podłożu po chłodnej stronie. Stale wysoka wilgotność powoduje choroby. Wystarczy lekkie zraszanie podłoża raz w tygodniu; krótkotrwale podnosi ono wilgotność, a zwierzęta czasem piją z kropli. Podłoże zwilża się lekko w głębi, aby korytarze się utrzymywały, podczas gdy górne centymetry pozostają suche.

Zwierzę pobiera niemal całą wodę z pokarmem. Mała miseczka ze świeżą wodą nie zaszkodzi w dobrze wentylowanym terrarium. Wymieniaj wodę codziennie.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest aktywny w dzień i potrzebuje silnego światła. Oprócz lampy grzewczej stosuj jako światło dzienne lampę LED lub świetlówkę o barwie ok. 6500 K. UVB jest niezbędne: gatunek należy do 3. strefy Fergusona, a źródło UVB powinno zapewniać indeks UV 4,5-6 w miejscu do wygrzewania i najlepiej 6-8 tam, gdzie zwierzę leży najbliżej lampy. Kontroluj to miernikiem UV i wymieniaj świetlówki oraz żarówki zgodnie z zaleceniami producenta. Dzień trwa 12 godzin przez cały rok.

ŻYWIENIE

Uromastyx geyri jest roślinożercą i w terrarium łatwo się otłuszcza. Od wiosny do jesieni najlepszym pokarmem są świeże dzikie rośliny: liście i kwiaty mniszka, babka, mlecz i koniczyna, zawsze bez środków ochrony roślin. Zimą zastępuje się je endywią, kolendrą, rzeżuchą, gorczycą sarepską, cykorią i odrobiną startej marchwi. Dorosłe osobniki karmi się latem 4-5 razy w tygodniu, a zimą 3-4 razy w tygodniu, a w okresie chłodnym porcje zmniejsza się o połowę.

Rośliny strączkowe i zboża, np. mieszankę fasoli, grochu i soczewicy namoczoną przez 48 godzin, podaje się tylko co 3-4 tygodnie, ponieważ w przeciwnym razie prowadzą do otyłości. Owady są zjadane bardzo chętnie, zwłaszcza szarańcza, i można je podawać co dwa tygodnie. Owoce to rzadki przysmak. Lepiej podawać mniej i rzadziej niż za dużo: szczupłe, aktywne zwierzę jest zdrowsze niż otyłe.

Raz w tygodniu posypuj pokarm połączonym preparatem wapniowo-witaminowym z D3. Młode karmi się codziennie.

Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Dorosłe zwierzęta są spokojne i osiadłe, ale samce są wobec siebie terytorialne. W okresie rozrodu kiwają głową, syczą, wyginają grzbiet i gryzą się nawzajem w kark i boki. Nigdy nie trzymaj dwóch samców razem. Trzymaj zwierzęta pojedynczo lub w parze; para wymaga terrarium co najmniej dwa razy większego niż minimum, a nawet wtedy nie ma gwarancji powodzenia. Młode można trzymać razem, dopóki nie zbliżą się do dojrzałości płciowej.

Nowe zwierzę potrzebuje spokoju w pierwszych tygodniach. Osobniki z hodowli aklimatyzują się najszybciej, a odłowione z natury mogą potrzebować na to nawet sześciu miesięcy. Jeśli zwierzę nie zjadło niczego po dwóch tygodniach, powinien je obejrzeć weterynarz. W okresie aklimatyzacji nie bierz zwierzęcia na ręce, poza ważeniem, i zasłoń ewentualne szklane ściany. Później możesz podawać pokarm z ręki. Zbliżaj się powoli i zawsze od dołu, nigdy z góry, bo przypomina to ptaka drapieżnego. Trzymaj zwierzę poza terrarium najwyżej przez godzinę naraz, ponieważ potrzebuje ciepła. Waż zwierzę raz w miesiącu, a przy dużym spadku masy zgłoś się do weterynarza. Myj ręce po kontakcie, bo gady mogą przenosić salmonellę.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

U samca barwa i rysunek grzbietu przechodzą na brzuch, natomiast samica ma jasny, jednolity brzuch i zwykle bledsze ubarwienie. Po ostrożnym uniesieniu ogona u samca widać zgrubienia hemipenisów u nasady ogona. Świeżo wyklute młode są zbyt małe, by można było pewnie określić ich płeć.

Wiek i wielkość w momencie osiągnięcia dojrzałości płciowej nie zostały udokumentowane dla tego gatunku. U blisko spokrewnionego *U. acanthinura* zwierzęta dojrzewają płciowo w wieku około czterech lat. Do rozrodu przeznaczaj tylko dobrze odżywione, w pełni wyrośnięte zwierzęta.

GODY I KOPULACJA

Rozród uruchamia zimowy okres chłodny. Samce stają się niespokojne już od listopada i prezentują się, kiwając głową, sycząc i krążąc, a kopulacja następuje, gdy temperatura nocna zostanie ponownie podniesiona w lutym. Kopulacje odbywają się tylko w jednym okresie roku, więc samica może pozostać z samcem po złożeniu jaj. Pilnuj, aby samica nie została zraniona, i rozdziel zwierzęta, jeśli sytuacja wymknie się spod kontroli.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa jaja do około dwóch miesięcy po kopulacji, zwykle w kwietniu. Przed złożeniem jaj wygrzewa się wcześniej i dłużej niż zwykle, utrzymując temperaturę ciała 45-48 °C, a jaja widać przez boki ciała, gdy leży pod lampą. Zniesienie liczy 8-22 jaja.

Wstaw odpowiednio wcześnie pojemnik do składania jaj, np. nieprzezroczysty plastikowy pojemnik 30 × 20 × 20 cm z otworem w pokrywie i 15 cm wilgotnego włókna kokosowego. Obłóż pojemnik kamieniami, aby samica mogła łatwo do niego wejść, i zasłoń wejście korą. Temperatura w pojemniku powinna wynosić 28-32 °C. Samica czasem kopie przez kilka dni, zanim złoży jaja, a samo składanie trwa około półtorej godziny.

Po złożeniu jaj samica jest wychudzona. Karm ją codziennie, aż odzyska dobrą kondycję, i najlepiej wyjmij w tym czasie samca, aby móc śledzić, ile je. Przy dobrej opiece może się rozmnażać co roku.

INKUBACJA

Jaja są bardzo miękkie, więc przenoś je ostrożnie. Umieść je do połowy zagłębione w szczelnym pojemniku z wermikulitem zmieszanym z wodą w proporcji 3:1. Zbyt dużo wody w podłożu inkubacyjnym powoduje pleśń i pękanie jaj. Pomaga ułożenie plastikowej kratki między jajami a podłożem, dzięki czemu podłoże może być mokre, a jaja nie leżą bezpośrednio w wilgoci. W rogach połóż wilgotny mech torfowiec; wilgotność w pojemniku powinna wynosić 90-95 %. Co 3-4 dni unoś pokrywę, aby przewietrzyć, a po kilku tygodniach prześwietl jaja, aby sprawdzić, czy widać naczynia krwionośne.

W temperaturze 30,5 °C wyklucie następuje po 91-96 dniach. Młode mogą potrzebować doby lub więcej, by całkowicie wyjść z jaja.

ODCHÓW MŁODYCH

Świeżo wyklute młode ważą 5,6-6,5 g. Pozostaw je na kilka dni na wilgotnym ręczniku papierowym, aż pępek się zasklepi, a następnie przenieś do terrarium o wymiarach co najmniej 90 × 45 × 45 cm z takimi samymi temperaturami, miejscem do wygrzewania i UVB jak u dorosłych.

Od 5-7 dni po wykluciu młode karmi się codziennie tymi samymi roślinami co dorosłe, drobno posiekanymi i rozsypanymi po kamieniach, aby wszystkie miały do nich dostęp. Zjadają też małą szarańczę oraz namoczone, rozgniecione rośliny strączkowe. Co 7-10 dni posypuj pokarm preparatem wapniowo-witaminowym. Przez pierwsze dwa miesiące codziennie zraszaj kamienie, bo młode piją z kropli. Rozdziel młode, zanim osiągną dojrzałość płciową.

Zdrowie i częste błędy

Większość problemów wynika ze zbyt małej ilości ciepła lub UVB, zbyt wysokiej wilgotności i niewłaściwej diety:

- Choroba metaboliczna kości (wtórna nadczynność przytarczyc na tle żywieniowym) przy zbyt małej ilości UVB, wapnia i D3.
- Zapalenie dróg oddechowych i śluz przy stale wysokiej wilgotności.
- Otyłość przy zbyt dużych porcjach oraz zbyt dużej ilości roślin strączkowych, nasion i owadów.
- Zatkanie jelit przez piasek wapienny, łupiny orzechów włoskich i zbyt niską temperaturę.
- Oparzenia od mat grzewczych i nieosłoniętych lamp.
- Pogryzienia i rany, gdy dwa samce są trzymane razem.

- Pasożyty u świeżo sprowadzonych zwierząt. Nowe zwierzęta trzymaj na kwarantannie przez 3-6 miesięcy.
- Strupiaste rany na wargach i skórze, które mogą być wywołane przez bakterię *Devriesea agamarum*. Przenosi się ona między agamami i można ją zwalczyć tylko leczeniem weterynaryjnym i dokładną dezynfekcją terrarium.
- Problemy ze złożeniem jaj u samic bez odpowiedniego miejsca do składania.

Zdrowe zwierzę jest zaokrąglone i jędrne, ma jasne oczy i regularnie je. Spadek masy, brak apetytu i ospałość wymagają wizyty u weterynarza doświadczonego w leczeniu gadów.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.